

KÈM BẢN ĐỒ
GẤP GỌN

Dorothy và Thomas Hoobler • Jerry Hoare
Nguyệt Minh dịch

Đại Kim tự tháp ở đâu?

"Tất cả đều sợ thời gian
nhưng thời gian sợ Kim tự tháp."
– Ngạn ngữ Ả Rập

ĐẠI KIM TỰ THÁP Ở ĐÂU?

Tác giả: Dorothy, Thomas Hoobler , Jerry Hoare

Dịch thuật: Nguyệt Minh

Phát hành: Alphabooks

Nhà xuất bản: NXB Dân Trí

Đóng ebook: nguyenthanh-cuibap

Nguồn text: Waka

ĐẠI KIM TỰ THÁP Ở ĐÂU?

Đại Kim tự tháp Ai Cập là công trình kiến trúc nổi tiếng bậc nhất thế giới. Chúng sừng sững bên ngoài Cairo, thủ đô và cũng là thành phố lớn nhất Ai Cập. Gần như ai cũng từng xem qua tranh ảnh về chúng. Kim tự tháp nằm trong số những công trình kỳ vĩ, cổ xưa nhất còn trường tồn đến ngày nay và là đối tượng được nghiên cứu kỹ lưỡng nhất. Vào thời cổ đại, chúng là một trong bảy kỳ quan thế giới.

Bảy kỳ quan thế giới cổ đại

Vào thế kỷ 1 và 2 trước Công nguyên, lữ khách Hy Lạp có thể tìm mua cẩm nang hướng dẫn du lịch liệt kê những điểm tham quan ấn tượng. Bảy địa danh trong số này trở nên nổi tiếng với tên gọi bảy kỳ quan thế giới. Ngoài Đại Kim tự tháp còn có:

1) Vườn treo Babylon. Quốc vương Babylon kết hôn với một người con gái đến từ xứ sở trồng nhiều cây cối. Nàng thương nhớ quê nhà da diết. Để làm vui lòng nàng, nhà vua cho xây dựng một vườn treo vĩ đại tại đây.

2) Đền thờ Artemis ở Ephesus. Đức vua Lydia nổi tiếng giàu có đã cho xây dựng đền thờ Artemis nguy nga ở Ephesus, thành phố nằm ở Thổ Nhĩ Kỳ ngày nay.

3) Tượng thần Zeus ở Olympia. Bức tượng khổng lồ này được khảm ngà voi, vàng và đá quý.

4) Lăng mộ Mausoleum ở Halicarnassus. Mausolus, người cai trị giàu có của đế quốc Ba Tư ra lệnh xây dựng lăng mộ khổng lồ cho mình và hoàng hậu. Ngày nay, từ mausoleum được dùng để chỉ những ngôi mộ lớn.

5) Tượng thần Mặt trời trên đảo Rhodes. Để ăn mừng chiến thắng, người dân Rhodes đã xây dựng bức tượng thần Mặt trời Helios khổng lồ tại bến cảng.

6) Ngọn hải đăng Alexandria. Người kế vị Alexander Đại đế cho xây dựng ngọn hải đăng khổng lồ ở bến cảng thành phố Alexandria, Ai Cập để dẫn đường cho những con tàu trên Địa Trung Hải.

Ngày nay, tất cả những kỳ quan này đều đã biến mất, ngoại trừ kim tự tháp.

Kim tự tháp không dành cho người sống. Đó là ngôi mộ của pharaoh, người cai trị Ai Cập. Pharaoh là người kết nối giữa nhân dân Ai Cập và các vị thần. Chính các pharaoh cũng tự xem mình là thần linh. Bất kỳ việc gì pharaoh muốn thì thần dân đều phải hoàn thành. Vì vậy, khi pharaoh lệnh cho hàng nghìn người làm việc cực nhọc suốt nhiều năm ròng để xây dựng mộ thất, họ đều vâng lệnh.

Hơn một trăm kim tự tháp hiện vẫn tồn tại ở Ai Cập nhưng nhiều nơi chỉ còn là phế tích đổ nát, hoang tàn. Ba kim tự tháp lớn nhất được biết đến với tên gọi Đại Kim tự tháp. Kim tự tháp cổ nhất trong số đó được xây dựng cách đây khoảng 4.500 năm.

Người Ai Cập cổ đại tin rằng sau khi băng hà, pharaoh sẽ tái sinh trong một thế giới khác. Đó là lý do vì sao việc gìn giữ thi thể ngài và đặt nó ở những nơi an toàn như bên trong kim tự tháp lại quan trọng đến vậy.

Trải qua quá trình ướp xác, thi thể biến thành xác ướp. Nó khô lại, được bảo quản và bọc trong các dải vải lanh trước khi đặt vào quách. Người hầu của pharaoh đặt thức ăn, đồ trang sức, đồ dùng và cơ man của báu vào kim tự tháp.

Pharaoh muốn đảm bảo ngôi mộ của họ không bị quấy rầy. Vì vậy, những người xây dựng kim tự tháp cẩn thận che giấu đoạn đường dẫn đến căn phòng chôn cất. Họ giăng bẫy bất kỳ ai cố gắng đột nhập. Dẫu vậy, kẻ trộm mộ vẫn tìm được cách len vào bên trong và đánh cắp kho báu.

Trải bao thế kỷ, Ai Cập dần suy tàn nhưng Đại Kim tự tháp vẫn tồn tại. Khi tới đây, du khách sửng sốt trước những điều trông thấy. Chưa ai từng thấy điều gì như vậy. Herodotus là sử gia người Hy Lạp từng đến Ai Cập vào thế kỷ 5 trước Công nguyên. Khi ấy, kim tự tháp đã hàng ngàn năm tuổi. Như bao người khác, ông tự hỏi: “Ai có thể xây nên những kim tự tháp này? Họ đã làm cách nào?”

Ngày nay, giới khoa học vẫn mãi miết đi tìm lời giải đáp. Chúng ta biết nhiều điều về Ai Cập hơn Herodotus nhưng bức màn bí ẩn vẫn chưa được vén lên. Các nhà khoa học ngày càng có thêm nhiều khám phá mới nhưng kim tự tháp vẫn ẩn chứa vô vàn bí mật.

Herodotus

Sử gia người Hy Lạp Herodotus sinh ra vào khoảng năm 480 trước Công nguyên. Ông là người châu Âu đầu tiên tới thăm và ghi chép lại về Ai Cập. Ông đánh giá kỳ quan của Ai Cập “nhiều hơn bất kể xứ nào”. Ông miêu tả lại quá trình ướp xác vẫn đang tồn tại khi ghé thăm nơi này. Ông cũng thuật lại cách xây dựng kim tự tháp nhưng các nhà khoa học hiện đại cho rằng một số phần chưa chính xác. Bởi thời điểm xây dựng kim tự tháp đã quá lâu.

Ông ghi chép lại chân thực về cuộc sống của người Ai Cập. Ông sửng sốt khi lối sống đó khác biệt với người Hy Lạp. “Người Ai Cập dường như đảo ngược lại hoàn toàn nguyên tắc thông thường của nhân loại.” Ông viết: “Phụ nữ chợ búa và buôn bán còn đàn ông ở nhà và dệt vải! Đàn ông Ai Cập vác hàng hóa bằng đầu còn phụ nữ đặt trên vai. Phụ nữ đứng khi tiểu tiện còn đàn ông lại ngồi thụp.”

Herodotus ghi chép lại toàn bộ những điều ông có thể tìm thấy về lịch sử các đất nước ông ghé qua. Ngày nay, ông được biết đến với biệt danh là “Cha đẻ của sử học”.

CHƯƠNG 1

---* ❖ *---

TẶNG VẬT CỦA SÔNG NILE

Chi quốc gia giàu có và hùng mạnh mới đủ tiềm lực xây dựng Đại Kim tự tháp. Ai Cập thịnh vượng nhờ vị trí nằm dọc sông Nile. Sử gia Herodotus gọi Ai Cập là “tặng vật của sông Nile” và ông đã hoàn toàn đúng.

Tặng vật quý giá nhất của sông Nile là đất đen màu mỡ được mang đến mỗi năm vào mùa lũ. Ở một số nước, nông dân rất sợ lụt lội. Nhưng ở Ai Cập, lũ lụt để lại lớp đất mới. Vùng được nước sông Nile bồi đắp được gọi là kemet – vùng đất đen. Kemet trải rộng chừng 21 km. Còn lại hai bên bờ là deshret – vùng đất đỏ, chính là sa mạc. Hầu hết dân Ai Cập đều sống ở miền đất đen, gieo trồng lúa mì và lúa mạch. Những loại ngũ cốc này được tích trữ để sử dụng quanh năm.

Vùng đất đỏ là rào chắn bảo vệ Ai Cập khỏi thế lực xâm lăng. Ở phía bắc, sông Nile chia tách thành nhiều nhánh tạo thành đầm lầy. Kẻ thù khó lòng vượt qua được vùng đất đỏ. Nhờ vậy, Ai Cập thanh bình, tránh được quân xâm lược suốt nhiều thế kỷ.

Nếu không có dòng sông Nile, thợ thuyền không cách nào vận chuyển những tảng đá khổng lồ đến địa điểm xây dựng kim tự tháp. Con đường trên cát không thể chịu được trọng tải của vật nặng cỡ vậy nhưng thuyền và bè lại có thể.

Ai Cập có chính quyền mạnh do pharaoh đứng đầu. Thể chế này là cần thiết để xây dựng những công trình vĩ đại như kim tự tháp. Ban đầu, có hai cộng đồng sinh sống dọc sông Nile. Một là Thượng Ai Cập nằm ở phía nam. Nghe thì có vẻ lạ kỳ bởi theo bản đồ, hướng nam luôn luôn nằm ở phía dưới. Nhưng sông Nile lại chảy từ phía nam về phía bắc, vì vậy Thượng Ai Cập nằm ở đầu nguồn. Cộng đồng còn lại nằm phía xa cuối sông Nile, gần nơi con sông chia khúc thành nhiều nhánh. Đó là Hạ Ai Cập.

Khoảng năm 3100 trước Công nguyên, Narmer, người cai trị Thượng Ai Cập đã chinh phục Hạ Ai Cập và thống nhất đất nước. Ông cho xây dựng kinh đô mới nằm ở trung tâm hai miền. Thành phố này được biết tên với tên gọi Memphis và có khoảng 30.000 người sinh sống. Vào thời bấy giờ, chưa từng có thành phố nào trên thế giới rộng lớn đến vậy.

Người cai trị Ai Cập gọi là pharaoh nghĩa là “ngôi nhà vĩ đại”. Khi lên ngôi, ngài được tôn là vua của Thượng và Hạ Ai Cập với vương miện kép trên đầu. Sau khi nhà vua băng hà, con trai hoặc một thành viên trong hoàng tộc liền kế vị. Bốn phận của pharaoh là giữ nền thịnh trị cho Ai Cập. Ngài bảo vệ Ai Cập ngay cả khi đã qua đời. Điều này giải thích vì sao người Ai Cập lại đạt được những thành tựu vượt bậc trong việc bảo quản thi hài nhà vua.

Pharaoh là người đứng đầu xã hội có cấu trúc tựa như kim tự tháp. Dưới pharaoh là gia đình hoàng tộc và quan lại. Sau đó đến quý tộc sở hữu đất đai, thợ làm, thợ thủ công, nghệ sĩ, nông dân và nô lệ. Thợ làm đóng vai trò quan trọng trong xã hội bởi họ được học chữ tượng hình vô cùng phức tạp của Ai Cập. Chiếm số đông là nông dân trồng lương thực và thợ xây kim tự tháp. Do ruộng đồng màu mỡ, nhiều nông dân có thời gian tham gia xây dựng kim tự tháp.

Những vị thần Ai Cập

Người Ai Cập có nhiều vị thần. Thần thường có thân người, đầu động vật. Đầu động vật biểu thị địa vị của vị thần. Một trong những thần quan trọng nhất là thần chim ưng Horus. (Chim ưng bay cao hơn bất kỳ sinh vật nào và quan sát tất cả từ trên cao.) Trong chữ viết của người Ai Cập, hình ảnh thần xuất hiện bên cạnh tên của pharaoh.

CHƯƠNG 2

---* ❖ *---

TỪ BÙN ĐẾN ĐÁ

Lịch sử Ai Cập được chia theo các triều đại, khoảng thời gian một dòng tộc nắm quyền cai trị đất nước. Có 31 triều đại, được chia thành ba giai đoạn lớn: Tảo Vương quốc, Trung Vương quốc và Tân Vương quốc.

Ngay từ triều đại đầu tiên, pharaoh đã rất để tâm tới chuyện lăng mộ. Ban đầu, pharaoh được chôn cất ở Abydos, phía tây sông Nile. Lăng mộ là căn phòng nằm dưới lòng đất được khắc từ đá. Qua thời gian, lăng mộ lớn dần. Chúng được lót bằng gạch bùn và bao quanh bởi ngôi mộ nhỏ chứa thi thể người hầu được hiến tế để phục vụ đấng quân vương ở thế giới bên kia.

Mộ thất hoàng gia bắt đầu được xây cao bằng công trình gạch bùn có tên gọi mastaba. Đó là những bệ đá với sườn dốc. Chúng cao tầm chín mét và có cửa dẫn đến phòng chôn cất. Căn phòng bí mật này chứa nhiều vật báu.

Một trong những ngôi mộ lớn nhất thuở đầu gìn giữ thi thể nữ hoàng nhiếp chính Merneith. Bà là vợ pharaoh Djet. Khi pharaoh băng hà, hoàng tử Den vẫn còn quá nhỏ để cai trị đất nước. Bởi vậy Merneith phải thực thi bốn phận. Các nhà khoa học coi bà là một pharaoh. Hầm mộ của bà được đặt gần lăng mộ của các pharaoh nam giới khác. Nếu Merneith đích thực là pharaoh, bà sẽ là một trong những nữ hoàng đầu tiên trên thế giới.

Pharaoh đầu tiên của triều đại thứ ba là Djoser. Ông bổ nhiệm nhiều người tài vào các vị trí quan trọng. Một trong số đó là học giả Imhotep. Ông đã thiết kế loại hầm mộ mới phô trương sức mạnh của Djoser. Đó là mastaba bằng đá chứ không phải gạch bùn. Bên trên là mastaba thứ hai, nhỏ hơn. Tiếp theo là bốn mastabak khác, lần lượt nhỏ hơn.

Kết quả đã tạo ra Kim tự tháp Bạc thang.

Nằm ở Saqqara, ngang qua sông Nile từ phía Memphis, Kim tự tháp Bạc thang vẫn còn tồn tại đến ngày nay. Đó là công trình kiến trúc vĩ đại đầu tiên được làm từ đá. Giống như những kim tự tháp khác, nó nằm ở phía tây sông

Nile. Đây là hướng Mặt trời lặn bởi người Ai Cập tin rằng đó chính là thế giới bên kia.

Và nó được xây để hóa vĩnh hằng. Năm 1924, khi nhà khảo cổ học Cecil Firth khám phá bên trong Kim tự tháp Bạch thang, ông phát hiện ra một căn phòng kín, không cửa nhưng có hai lỗ nhỏ ngang tầm mắt. Khi nhìn vào trong, ông nhận ra mình nhìn chằm chằm vào bức tượng pharaoh Djoser đang ngồi. Pharaoh đội một vương miện nemes^[1]. Ban đầu hốc mắt được lấp đầy bằng những quả cầu thủy tinh. Dù giờ đây chúng đều trống rỗng nhưng Firth đang nhìn chằm chằm vào khuôn mặt của người đàn ông sống cách đó 4.500 năm.

^[1]*Loại khăn trùm đầu kẻ sọc bao phủ toàn bộ phần cổ và phần sau đầu.*

Một số kim tự tháp được xây dựng sau thời Djoser nhưng không mấy thành công. Pharaoh Sneferu cai trị Ai Cập suốt khoảng thời gian dài. (Đa số các chuyên gia cho rằng khoảng 24 năm.) Ông đã cố gắng xây kim tự tháp ba lần. Có một lần bị sập. Lần khác là Kim tự tháp Cong vì góc tường gần sát đỉnh tháp. Cuối cùng là Kim tự tháp Đỏ. Đó là kim tự tháp đầu tiên có tường vách nhẵn mịn. Nó được gọi như vậy bởi trong lõi chứa sa thạch đỏ.

Ban đầu đá vôi trắng bao phủ lõi sa thạch đỏ tạo nên các mặt láng mịn. Nhưng sau đó hầu hết đá vôi đều được lấy cho dự án xây dựng khác. Du khách ngày nay khá quen với Kim tự tháp Đỏ bởi có thể đi bộ dọc hành lang của nó. Các nhà khoa học tin rằng căn phòng chôn cất Sneferu vẫn còn nằm đâu đó bên trong nơi này dù vẫn chưa được khám phá ra.

CHƯƠNG 3

ĐẠI KIM TỰ THÁP GIZA

Khufu là pharaoh kế vị Sneferu. Ông tạo ra một trong ba Đại Kim tự tháp Giza. Đây là kim tự tháp thường thấy trong tranh ảnh về Ai Cập, nằm trong danh sách những công trình kiến trúc vĩ đại nhất lịch sử. Chúng là lăng mộ khổng lồ của Khufu cùng pharaoh đời sau – Khafre và Menkaure. Cả ba kim tự tháp đều được xây dựng vào triều đại thứ tư (2613 - 2494 trước Công nguyên), nằm ở cao nguyên Giza, ngoại thành thủ đô Cairo ngày nay.

Ban đầu Đại Kim tự tháp còn vĩ đại hơn nhiều so với thời nay. Chúng được bao phủ bằng lớp đá vôi trắng mịn. Trên đỉnh kim tự tháp là chóp tháp được mạ vàng. Giới khoa học cho rằng hình dạng kim tự tháp được thiết kế như một tia nắng mặt trời. Thần Mặt trời Ra là vị thần tối cao của người Ai Cập.

Lõi kim tự tháp là đá granit và sa thạch vận chuyển về từ phía nam quanh Aswan. Sau này hầu hết đá vôi trắng được dỡ bỏ và dùng cho những công trình khác. Vì thế phần mà chúng ta thấy ngày nay chính là phần lõi.

Kim tự tháp không đứng một mình. Chúng là một phần trong tổng thể kiến trúc khác bao gồm cả đền thờ. Tại đây, đồ ăn và thức uống được dâng cúng hằng ngày cho pharaoh quá cố. Người Ai Cập tin rằng người chết cũng có nhu cầu như người sống. Kim tự tháp và mastaba nhỏ hơn được xây dựng gần đó dành cho hoàng thân cũng như đại thần.

Kim tự tháp Khufu (còn gọi là Cheops) cao 146 m. Đó là công trình bằng đá lớn nhất và cao nhất thế giới trong suốt 4.000 năm. Dòng họ nhà Khufu rất lớn và ông giao nhiệm vụ xây dựng kim tự tháp cho cháu trai Hemiunu. Lăng mộ của Hemiunu nằm gần kim tự tháp Khufu.

Đá granit để xây kim tự tháp Khufu được vận chuyển từ cách đó hàng trăm dặm. Chỉ có một cách duy nhất là dùng thuyền trôi dọc sông Nile. Nhưng Ai Cập lại không có nhiều cây cối để làm thuyền. Vì vậy Khufu cử người đến

Byblos, ngày nay là Lebanon, tìm mua cây tuyết tùng cổ thụ rồi chế tạo thành thuyền. Hai con thuyền trong số đó được chôn gần kim tự tháp Khufu.

Đại Kim tự tháp thứ hai dành cho Khafre, con trai Khufu. Herodotus cho rằng Khafre là một pharaoh tàn bạo. Khafre muốn kim tự tháp của mình lớn hơn của vua cha. Dù kim tự tháp chỉ cao 136 m nhưng do được xây dựng trên nền đất cao nên trông có vẻ lớn hơn. Chóp tháp của nó hiện vẫn còn nguyên vẹn. Hai kim tự tháp còn lại ban đầu vẫn có chóp tháp nhưng sau đó bị trộm cắp để lấy vàng.

Kim tự tháp thứ ba được Menkaure, cháu trai của Khufu xây dựng. Kim tự tháp này nhỏ nhất trong ba kim tự tháp, chỉ cao 66 m.

Menkaure được đánh giá là một trong những quân vương nhân hậu nhất lịch sử Ai Cập. Có lẽ là bởi ông không bắt dân chúng làm việc cực nhọc để xây dựng kim tự tháp. Ông cũng nổi tiếng với những phán quyết công minh.

Thật khó tin nhưng vào thế kỷ 12, có một nhà cai trị từng muốn phá bỏ Đại Kim tự tháp. Người Kurd lúc này đã chinh phục Ai Cập và vị vua cai trị muốn xóa bỏ biểu tượng sức mạnh của đất nước này. Ông cử một đội thợ tới phá hủy kim tự tháp Menkaure. Mỗi ngày, họ chỉ có thể dỡ một hoặc hai tảng đá và phải xẻ nhỏ để chất lên xe mang đi. Cuối cùng, sau tám tháng, vị vua này cho rằng đội thợ chỉ đang lãng phí thời gian. Nhưng một vết cắt lớn trên mặt kim tự tháp Menkaure đã chỉ ra thiệt hại mà họ gây ra.

Đứng canh giữ cao nguyên Giza là bức tượng lớn nhất thế giới. Đó là tượng đá nhân sư mình sư tử mặt người. (Khuôn mặt được cho là của Khafre.) Giữa các bàn chân nhân sư là stela hay bia mộ của pharaoh đời sau. Trên stela kể lại rằng pharaoh bị săn lùng ở Giza và ngủ thiếp đi. Trong giấc mơ, một vị thần xuất hiện, ra lệnh cho ông dọn sạch cát bao phủ tượng nhân sư. Từ đó, nhiều bức tượng nhân sư khác nhỏ hơn được xây dựng.

Những công trình cao nhất thế giới

Kim tự tháp Khufu là công trình cao nhất thế giới cho đến năm 1311 khi tòa tháp cao 160 m được xây dựng ở thánh đường Lincoln, nước Anh. Năm 1549, dông bão ập đến, thổi bay tòa tháp này và Kim tự tháp Khufu lại trở về vị trí tòa nhà cao nhất thế giới thêm 340 năm. Sau đó, vào năm 1889, tháp Eiffel được xây dựng xong tại Paris. Nó cao 324 m, tương đương tòa nhà 80 tầng.

Triều đại thứ tư là thời kỳ hoàng kim trong xây dựng kim tự tháp. Các kim tự tháp sau này thường nhỏ hơn bởi vào triều đại thứ năm và thứ sáu, lũ lụt thường niên ít hơn trước. Vụ mùa thất bát dẫn đến nạn đói khiến ít thợ thuyền đủ khả năng xây dựng kim tự tháp. Suốt nhiều thế kỷ, Ai Cập đã trải qua những thăng trầm. Nhiều quốc gia ngoại bang đã xâm chiếm đất nước này. Nhưng sau tất cả, Đại Kim tự tháp vẫn trường tồn.

Cha đẻ của bình gốm

William Flinders Petrie sinh vào năm 1853 tại Luân Đôn. Ngay từ nhỏ, ông đã thích đo lường mọi thứ. Rồi ông đọc một cuốn sách cho biết phép đo của kim tự tháp ẩn chứa nguồn gốc toán học. Vì vậy ông đến Ai Cập để tự mình kiểm chứng. Sau hai năm làm việc miệt mài, ông kết luận tất cả phép đo trong cuốn sách đều sai.

Quan trọng hơn, ông đã bắt đầu sưu tầm đồ gốm Ai Cập, thậm chí là cả mảnh vỡ. Petrie nhận ra rằng phong cách đồ gốm thay đổi theo thời gian. Liên hệ đồ gốm với đồ vật gần thời đó có thể tiết lộ món đồ đã bao năm tuổi. Ông được mệnh danh là Abu Bagousheh, có nghĩa là cha đẻ của bình gốm.

Một trong những khám phá vĩ đại nhất của Petrie diễn ra vào năm 1903 tại Abydos. Một người thợ tìm thấy bức tượng nhỏ không đầu. Petrie trông thấy tên vị pharaoh dưới đáy và cho ngừng tất cả mọi việc. Khu vực gần nơi bức tượng tìm thấy được đào xới cẩn thận và đặt lên sàng lọc. Cuối cùng đầu của bức tượng được tìm thấy. Đó chính là hình ảnh duy nhất về Khufu, pharaoh đã cho xây dựng Đại Kim tự tháp.

CHƯƠNG 4

---* ❖ *---

XÂY DỰNG KIM TỰ THÁP

Làm thế nào người Ai Cập có thể xây dựng kim tự tháp khổng lồ đến vậy? Kim tự tháp Khufu chứa 2,3 triệu khối đá. Trung bình mỗi khối nặng 2,5 tấn, tương đương với một chiếc xe bán tải loại nhỏ. Thậm chí một số khối đá được sử dụng trong phòng chôn cất có thể nặng đến 80 tấn. Chiếc xe tải 18 bánh hiện đại chỉ có thể chở 1/4 trọng tải đó, vậy mà người Ai Cập lại vận chuyển đá bằng sức người.

Họ đã làm điều đó bằng cách nào? Thành thực là chẳng ai biết đáp án. Nhưng giới khoa học đã có một vài phỏng đoán. Có thể những người thợ phải cắt đá từ các mỏ đối diện sông Nile, thậm chí xa hơn về phía nam Aswan. Đội thợ có thể đã sử dụng đục đồng dù không chiếc nào được tìm thấy trong mỏ đá. Một cách cắt đá khác cũng được đề xuất. Đó là đưa mảnh gỗ vào vết nứt trên đá. Sau đó đổ đầy nước vào vết nứt. Khi gỗ phồng lên, đá sẽ tự vỡ.

Mỗi pharaoh có thể tự chọn vị trí xây dựng kim tự tháp. Mặt đất phải bằng phẳng và được nâng lên. Kim tự tháp được xây trên nền vuông, có bốn mặt. Mỗi góc trở theo một hướng la bàn.

Điều thú vị nhất là phương thức di chuyển những khối đá khổng lồ. Đầu tiên, chúng được chuyển lên thuyền gỗ tuyệt tùng nhập từ Lebanon, rồi xuôi theo sông Nile.

Từ sông, chúng được đưa đến công trường xây dựng. Người ta đã đặt ra vài giả thuyết. Có thể kênh đào đã được xây dựng trên sông Nile. Có ý tưởng khác cho rằng, những người thợ đã xây dựng con đường đá dẫn đến khu vực xây kim tự tháp. Những tảng đá khổng lồ được kéo dọc theo con đường này bằng xe trượt. (Xe có bánh dễ bị vỡ khi chở vật nặng.) Bức tranh trên tường lăng mộ vẽ lại hình ảnh tốp thợ dùng dây kéo xe trượt bằng gỗ đang chở đá. Gần đây, các nhà khoa học đã đưa ra giả thuyết về một phương pháp kéo đá đặc biệt trên cát mịn.

Khi đá được chuyển đến công trường xây dựng, vấn đề mới lại nảy sinh: Làm sao di chuyển chúng lên mặt kim tự tháp. Sử dụng đường dốc bằng đá hoặc gỗ dường như là câu trả lời duy nhất. Một công ty kỹ thuật hiện đại chứng minh rằng 18 người đàn ông có thể kéo khối đá nặng 2,5 tấn lên từng đoạn dốc với tốc độ 0,3 m/s.

Điều đó đặt ra hai câu hỏi khác: mất bao lâu để hoàn thành công việc và cần bao nhiêu nhân lực? Sử gia Hy Lạp cổ đại Herodotus cho rằng hàng nghìn nô lệ đã tham gia xây dựng kim tự tháp. Nhưng giới khoa học hiện đại tỏ ra hoài nghi. Bởi họ đã tìm thấy di tích khu định cư của đám thợ.

Ở đó có nhà cửa cùng quần áo nam giới, phụ nữ và thậm chí là đồ chơi trẻ em. Điều đó có nghĩa là thợ xây sống chung với gia đình. Bằng chứng còn cho thấy họ ăn bánh mì, hành, tỏi và uống bia ba lần một ngày. Vào cuối tuần (một tuần có chín ngày) theo lịch Ai Cập, họ tiệc tùng với cá nướng, gà, rượu. Đồ ăn này thịnh soạn hơn những gì nô lệ có.

Có một lực lượng lao động làm việc thường trực tại kim tự tháp. Vào mùa lụt lại có thêm nông dân giúp đỡ. Đổi lại, có lẽ nông dân sẽ được giảm thuế.

Giới khoa học sử dụng nhiều mô hình thiết kế trên máy tính để tính toán số lượng nhân công. Với Đại Kim tự tháp Khufu, dự đoán có khoảng 15.000 - 30.000 người làm trong ít nhất mười năm. Kim tự tháp phải được hoàn thành trước khi pharaoh băng hà. (Nhà thờ Đức Bà Paris cũng mất gần 200 năm để xây dựng từ năm 1163 đến năm 1345.)

Thợ thuyền được chia thành từng nhóm 200 người. Sau đó, mỗi nhóm lại chia thành tốp 20 người. Một số thợ hào về công việc đến nỗi họ để lại tên trên bức tường bên trong kim tự tháp như: “Nhóm chiến thắng”, “Nhóm bền vững” và thậm chí là “Nhóm say xỉn”. Có nhóm còn viết: “Bạn bè của Khufu”.

Thông thường, kim tự tháp được xây dựng từ trong ra ngoài. Thực phẩm, quần áo, kho báu nhà vua cần ở thế giới bên kia được đặt vào phòng chôn cất khi vẫn còn mở ra bên ngoài. Sau đó, phần còn lại được xây bao quanh. Hành lang hẹp dùng để nối căn phòng với thế giới bên ngoài.

Người Ai Cập biết rõ bọn trộm thường đánh cắp kho báu trong lăng mộ. Vì vậy, họ xây dựng những căn phòng giả và hành lang dài dẫn đến hư không.

Thật nguy hiểm nếu bước chân vào mê cung mà không biết rõ con đường ra vào chính xác.

Những kẻ trộm mộ

Kim tự tháp Khafre là kim tự tháp duy nhất trong ba Đại Kim tự tháp còn nguyên vẹn đến thời hiện đại. Năm 1818, nhà sưu tầm người Italia là Giovanni Belzoni đã khám phá ra lối vào nhỏ. Dấu lối vào này chỉ cao 1,2 m, rộng 1 m, ông vẫn cố lách vào. Chuyện này quả thực chẳng dễ dàng bởi Belzoni cao gần 2 m. Nhưng ông chẳng tìm thấy gì trong căn phòng chôn cất ngoại trừ quan tài trống rỗng với chiếc nắp vỡ nằm lăn lóc trên mặt đất. Những kẻ trộm mộ thời cổ đại đã tìm đến nơi này trước ông.

Gần như tất cả kim tự tháp và lăng mộ đá đều bị trộm vì kho báu. Trộm mộ là việc làm nguy hiểm bởi người xây dựng kim tự tháp đã giăng bẫy bắt trộm khắp nơi. Nhưng các nhà khoa học cho rằng một số kẻ là thợ xây kim tự tháp nên biết cách tránh xa bẫy.

CHƯƠNG 5

---* ❖ *---

CUỘC SỐNG VĨNH HẰNG

Bởi tự coi mình là thần, pharaoh hy vọng sau khi băng hà sẽ sang thế giới bên kia và sống cùng thần linh. Kim tự tháp là nơi thi hài pharaoh được bảo vệ nghiêm ngặt.

Cuộc sống vĩnh hằng bắt đầu bằng hành trình băng qua thế giới dưới lòng đất. Ka hay sức sống thoát khỏi cơ thể sau khi chết và ba hay linh hồn sẽ rời theo sau khi thi thể được chôn cất. Thần Horus dẫn người chết đến đại sảnh chờ phán xét. Đợi sẵn ở đó là Anubis, vị thần có đầu là chó rừng. (Chó rừng nổi tiếng với việc đào mộ và ăn xác chết.) Ông đặt trái tim người chết lên trên một bên cân, đối trọng là chiếc lông chim. Osiris, người cai quản địa ngục, đứng xem xét cùng các vị thần khác. Nếu trái tim quá nặng, con quỷ đầu cá sấu, mình sư tử, đuôi hà mã sẽ ngẫu nhiên nó ngay lập tức. Chẳng còn cuộc sống hạnh phúc nào ở thế giới bên kia!

Nếu chiếc lông nhẹ ngang trái tim, ba và ka sẽ hợp lại tạo thành akh. Akh cần nhập vào một cơ thể để sống lại. Tất cả thú vui cuộc sống trần tục lại tiếp diễn. Để chuẩn bị cơ thể cho cuộc sống hạnh phúc này, người Ai Cập đã phát triển cách bảo tồn cơ thể sau khi chết. Đó là phương pháp ướp xác.

Khi pharaoh băng hà, cơ thể ông được đưa lên thuyền tới đền thờ gần kim tự tháp.

Quy trình ướp xác bắt đầu bằng việc lau rửa thi thể. Điều này không chỉ để làm sạch xác chết. Nước sẽ làm cơ thể trở nên thuần khiết và sẵn sàng cho việc tái sinh. Bước tiếp theo là loại bỏ cơ quan nội tạng, những bộ phận dễ bị phân hủy. Những người ướp xác lấy não ra bằng cách luồn ống hình móc qua lỗ mũi. Sau đó hộp sọ được bó lại bằng vải lanh cũng qua lỗ mũi.

Tiếp theo, họ mổ bụng, rút bỏ dạ dày, ruột, phổi, gan. Não bị ném đi vì không được coi là cơ quan quan trọng. Những nội tạng khác được đặt vào natron, một loại muối đặc biệt. Muối natron khiến chúng khô kiệt. Sau đó nội

tặng được cho vào những chiếc lọ đặc biệt, đặt cùng thi thể trong hầm mộ. Trái tim được giữ lại bên trong bởi người Ai Cập tin rằng đó là nơi chứa trí tuệ và trí nhớ của con người. Do vậy, nó phải nằm dưới sự kiểm soát trực tiếp của người đó.

Bước lâu nhất trong cả quá trình là làm khô toàn bộ cơ thể bằng natron. Đôi khi túi natron được đặt trong khoang dạ dày. Để cơ thể khô kiệt phải mất tới 40 ngày. Do móng chân và móng tay rơi rụng trong quá trình này nên chúng được khâu bằng chỉ.

Quá trình sấy khô làm co cơ thể. Vì vậy người ướp xác nhồi đầy vải và mùn cưa giúp thi thể trông thật tự nhiên. Làn da được xoa mềm bằng các loại dầu có hương thơm ngọt. Những loại dầu này sẽ ngăn chặn vi khuẩn từ cơ thể đang phân hủy.

Như những chuyên gia ướp xác thời hiện đại, người Ai Cập dùng mỹ phẩm cho người quá cố. Tóc được chải chuốt và tạo kiểu. Một số xác ướp được phát hiện đã đội tóc giả hoặc gắn thêm tóc. Mắt giả được đặt vào hốc mắt và vẽ thêm lông mày.

Bí quyết làm đẹp của người Ai Cập

Vào thời Ai Cập cổ đại, cả đàn ông và phụ nữ đều sử dụng mỹ phẩm. Kẻ mắt màu đen làm từ kohl, loại khoáng chất mềm dễ nghiền thành bột. Kẻ mắt màu xanh lá từ khoáng chất malachite. Những khoáng chất này được đặt trong tấm đá phẳng hình tam giác gọi là bảng màu.

Người Ai Cập tin rằng kẻ mắt sẽ bảo vệ mắt khỏi bệnh tật. Giới khoa học hiện đại khẳng định quan niệm này có vài phần đúng. Kẻ mắt có khả năng bảo vệ mắt khỏi ánh mặt trời chói chang. Henna, thực vật màu nâu đỏ, được dùng để sơn móng tay và nhuộm tóc. Ngày nay nó vẫn được sử dụng làm thuốc nhuộm tóc. Đất son trộn với chất béo tạo thành son bóng. Bột đất son được sử dụng làm phấn má. Đất son lấy từ đất sét được phơi khô và đập thành bột.

Người Ai Cập cạo toàn bộ lông trên cơ thể. Cả đàn ông và phụ nữ đều sử dụng dao cạo và “tẩy” da. Công thức “tẩy” da bao gồm xương chim, phân ruồi nghiền nát, dầu, nước ép sung và dưa chuột.

Cuối cùng, cơ thể được quấn trong dải vải lanh. Cánh tay và chân được bọc riêng trước khi người ướp xác quấn toàn bộ thi thể. Thầy tư tế tụng lời cầu

nguyện trong từng giai đoạn của quá trình bọc xác. Thi thoảng, người ta lại đặt các bùa chú vào lớp vải lanh nhằm xua đuổi tà ma.

Trong lúc ướp xác, thầy tư tế đeo mặt nạ hình đầu chó rừng để trông giống như thần Anubis. Cuối quá trình, thầy tư tế sử dụng dụng cụ đặc biệt cắt phần quần trên miệng xác ướp. Điều này cho phép người chết nói chuyện ở thế giới bên kia.

Sau cùng, xác ướp được đặt vào quan tài, thường làm bằng gỗ. Hình ảnh gương mặt và cơ thể pharaoh được sơn phết lên quan tài. Trong đám tang, quan tài được đưa dọc con đường đá tới hầm mộ. Tại đó, trong khi các thầy tư tế đọc lời cầu nguyện và thần chú, quan tài được dựng đứng lên. Vị thầy tư tế cao tay chạm tay vào hình vẽ mắt, mũi, môi, tai, tay, chân trên quan tài. Điều này mang ý nghĩa “mở” chúng đến thế giới bên kia.

Sau đó quan tài được đưa vào lăng mộ cho đến khi tới phòng chôn cất. Nó được đặt vào bên trong quách. Đó là một chiếc rương lớn bằng đá, có hình dạng cơ thể. Hình ảnh về gương mặt pharaoh quá cổ được khắc trên quách thường được phủ bằng vàng bởi vàng được coi là xác thịt thần linh. Giờ đây, pharaoh đã sẵn sàng cho hành trình sang thế giới bên kia, vùng đất của các vị thần.

Xác ướp động vật

Nhiều xác ướp động vật được tìm thấy trong hầm mộ Ai Cập. Chúng được bảo quản tương tự như cách thức với con người. Có thể bạn sẽ muốn mang theo thú cưng khi qua đời, người Ai Cập cũng nghĩ vậy. Trong số các loài thú cưng, nổi bật nhất là mèo. Một số xác ướp được tìm thấy trong quan tài hình mèo với khuôn mặt phết sơn. Người ta còn phát hiện xác ướp một chú chó.

Những loài động vật lớn hơn như lừa, linh dương, sư tử cũng được ướp xác. Do quy trình này rất đắt đỏ nên chúng thường chỉ được chôn trong lăng mộ hoàng gia. Xác ướp khi đầu chó được tìm thấy với những chiếc răng nanh bị bẻ ra để không thể cắn chủ.

Một số sinh vật khác được biến thành xác ướp bởi mục đích tôn giáo. Dân chúng chi tiền để chúng được hiến tế tại đền thờ. Cá sấu là loài vật linh thiêng. Có lời đồn rằng, mỗi năm chúng đẻ trứng ở chính nơi sông Nile ngập lụt. Do

vậy, cá sấu được cho là có khả năng tiên đoán. Xác ướp cá sấu với cá sấu con nằm trong bụng cũng được tìm thấy.

CHƯƠNG 6

CÔNG TRÌNH THỜI GIAN

Vào khoảng năm 2375 trước Công nguyên, một trong những kim tự tháp cuối cùng kỷ nguyên Tảo Vương quốc được xây dựng dành cho pharaoh Unas. Nó đặc biệt bởi đây là lần đầu tiên, các bức tường bên trong được phủ đầy chữ tượng hình. Những dòng chữ ghi lại lời cầu nguyện hoặc thần chú giúp người chết tìm đường qua địa ngục. Giới khoa học hiện đại gọi chúng là kim tự tháp thư. Nhiều thế kỷ sau thời đại Unas, những câu thần chú này được viết trên cuộn giấy mà dân thường cũng có thể mua được. Như pharaoh, người mua đều muốn một cuộc sống vĩnh hằng. Bộ sưu tập thần chú này được gọi là Cuốn sách của người chết.

Một thế kỷ sau thời đại Unas, việc xây dựng kim tự tháp bị ngừng lại. Có thể là do hạn hán kéo dài. Ngày càng nhiều nông dân phải lần hồi từng bữa. Vào năm 2100 trước Công nguyên, pharaoh đánh mất quyền lực suốt khoảng thời gian dài cho đến khi một dòng tộc nổi lên thống nhất đất nước. Thời đại Trung Vương quốc bắt đầu.

Pharaoh đời sau gắng sức duy trì truyền thống. Họ xây dựng cả kim tự tháp mới nhưng những lăng mộ thời này nhỏ hơn thời Tảo Vương quốc. Chúng được xây bằng gạch bùn nên không thể trường tồn như kim tự tháp thời trước. Ngày nay, kim tự tháp thời Trung Vương quốc chỉ còn như đồng gạch vụn. Kim tự tháp cuối cùng được xây dựng vào khoảng năm 1790 trước Công nguyên.

Đầu thời kỳ Tân Vương quốc (1550 trước Công nguyên), các pharaoh lại bắt đầu xây dựng lăng mộ khổng lồ. Nhưng đó không phải là kim tự tháp. Chúng là lăng mộ được khắc từ vách đá trong Thung lũng các vị vua từ Thebes bằng qua sông Nile. Cùng với đó là những ngôi đền khổng lồ như đền thờ thần Amun-Re ở Thebes. Ngôi đền rộng hơn 24 ha, có thể chứa tới 10 nhà thờ châu Âu.

Pharaoh Amenhotep III cho xây dựng hai bức tượng chân dung khổng lồ ngay trước lăng mộ. Những bức tượng cao hơn 18 m này khiến giới khảo cổ học bối rối. Chúng có vẻ được làm từ đá nhưng không ai hiểu cách thức vận chuyển đến nơi xây dựng. Rồi các nhà khoa học hiện đại khám phá ra rằng người Ai Cập thời đó đã tạo ra chúng từ bùn đá, loại đất sét có thể rắn khô lại thành đá.

Ai Cập phồn thịnh dưới các vương triều pharaoh trong hàng ngàn năm rồi cũng đến lúc suy tàn. Cư dân sống phía thượng nguồn, người Nubia (ở Sudan ngày nay) từ lâu đã nằm dưới sự cai trị của Ai Cập. Vào khoảng năm 750 trước Công nguyên, Piye xứ Nubia kéo quân xuống đồng bằng sông Nile. Chỉ trong vòng một năm, Nubia đã thôn tính hoàn toàn Ai Cập. Piye trở thành “pharaoh đen” (vị vua châu Phi da đen) đầu tiên cai trị đất nước này.

Piye và hậu duệ rất sùng bái văn hóa Ai Cập. Họ không phá hủy di tích cổ. Thay vào đó họ “sao chép” phong tục Ai Cập vào chính quê hương mình. Hiện nay, Nubia còn có nhiều kim tự tháp hơn cả Ai Cập.

Ai Cập chịu sự cai trị của hàng loạt ngoại bang khác, rồi trở thành một phần của Đế chế La Mã. Mãi đến thời hiện đại, đất nước này mới giành được độc lập.

Khoảng năm 1600, du khách và thương nhân châu Âu bắt đầu mang đồ lưu niệm Ai Cập về nhà: tượng nhỏ, đồ trang sức, thậm chí xác ướp. Người châu Âu thường nghiền nát xác ướp và dùng làm thuốc chữa bệnh.

Năm 1798, một kẻ chinh phục mới xuất hiện cuối chân trời – Napoleon Bonaparte, hoàng đế tương lai của nước Pháp. Cùng với đội quân thiện chiến, ông mang cả các nhà khoa học, nghệ sĩ. Một nghệ sĩ trong số đó sau này đã xuất bản loạt sách về kim tự tháp và các kỳ quan khác. Chúng trở thành sách bán chạy ở châu Âu và tạo nên cơn sốt về phong cách nội thất, đồ gốm và thậm chí là kiến trúc Ai Cập. Một nhà thơ Anh quốc viết: “Mọi thứ giờ phải chạy theo một Ai Cập. Phụ nữ mặc đồ họa tiết cá sấu, ngồi trên tượng nhân sư trong căn phòng treo đầy xác ướp... đủ dọa trẻ em đi ngủ.”

Thế giới chưa bao giờ đánh mất hứng thú với Ai Cập cổ đại. Riêng năm 2010, đã có hơn 14 triệu du khách đến Ai Cập để được tận mắt chiêm ngưỡng kim tự tháp và tượng nhân sư.

Vua Tut

Pharaoh của Đại Kim tự tháp được ít người biết đến. Phần lớn mọi người chỉ biết tới pharaoh Tutankhamun, gọi tắt là Vua Tut. Ông chỉ là một pharaoh nhỏ, được chôn trong lăng mộ bốn phòng chứ không phải trong kim tự tháp. Nguyên nhân khiến ông trở nên nổi tiếng là bởi năm 1922, người ta phát hiện ra ngôi mộ của ông hầu như còn gần như nguyên vẹn. Nó vẫn còn chứa nhiều châu báu. Nhiều hiện vật vẫn đang được trưng bày tại Bảo tàng Cairo.

Vật tùy táng tìm thấy trong lăng mộ vua Tut nhiều không kể xiết. Có sáu xe ngựa, nhiều ghế và giường bằng vàng, dao găm cùng các loại vũ khí khác, 30 hũ rượu, nhạc cụ, quạt lông đà điểu, bàn cờ gỗ mun. Ông quả thực đã sẵn sàng cho quãng đời vui vẻ ở thế giới bên kia. Chiếc mặt nạ vàng nặng 11 kg che kín khuôn mặt vị pharaoh trẻ ước tính trị giá nửa triệu đô la. Vì vua Tut chỉ là một pharaoh nhỏ, nên có thể tưởng tượng kho báu được chôn cùng ba người cai trị khác trong Đại Kim tự tháp phải khổng lồ thế nào.

CHƯƠNG 7

---* ❖ *---

TỪ BỎ BÍ MẬT

Hơn 4.500 năm đã trôi qua kể từ khi kim tự tháp đầu tiên được xây dựng, các nhà khoa học ngày nay vẫn đang khám phá thêm nhiều bí mật mới. Vào năm 2008, một kim tự tháp chưa từng được biết đến đã được tìm thấy. Đó là hầm mộ của nữ hoàng Sesheshet.

Kim tự tháp cao năm tầng và bị chôn vùi dưới cát tại nơi các nhà khảo cổ học thời trước sử dụng làm bãi rác. Đó là kim tự tháp thứ 118 được phát hiện.

Năm 2013, các nhà khảo cổ học có một phát hiện kinh ngạc tại Tel Hazor, Israel. Đó là mảnh đá mang hình đôi chân nhân sư. Giữa bàn chân khắc tên pharaoh Menkaure, người xây dựng Đại Kim tự tháp thứ ba. Nhân sư làm gì ở đây? Có thể là do người Hyksos, tộc người chinh phục Ai Cập vào khoảng năm 1650 trước Công nguyên, mang tới Tel Hazor. Có lẽ sẽ còn nhiều bất ngờ hơn nữa trong quá trình giới khảo cổ khám phá Tel Hazor.

Thậm chí ngay tại Giza, nơi diễn ra vô số cuộc khai quật, vẫn có những phát hiện mới. Khám phá ngoạn mục nhất là vào năm 1954, ngay cạnh Đại Kim tự tháp. Trước đó, các nhà khảo cổ học thời trước tìm thấy những bức tường nguyên bản bao quanh kim tự tháp. Giờ đây, có một bức tường gần hơn số còn lại. Trường đoàn khảo cổ học đã cho đập tường.

Ông chỉ tìm thấy một cái hố lớn, phủ toàn đá tảng khổng lồ được gắn lại bằng thạch cao. Một số mảng thạch cao vỡ ra được gỡ cẩn thận. Trường đoàn khảo cổ người thấy mùi không khí nóng ập lên. “Tôi nhắm mắt...” Ông viết. “Tôi ngửi thấy mùi hương trầm... Tôi ngửi thấy mùi thời gian... Tôi ngửi thấy mùi bao thế kỷ.” Bên trong hố là chiếc thuyền cổ được che giấu hơn 4.500 năm.

Phải mất hàng tháng trời, người ta mới loại bỏ hết đá (mỗi tảng nặng 16 tấn) phủ khắp hố. Con thuyền được tìm thấy trong điều kiện gần như hoàn hảo ngoại trừ một điều duy nhất: Nó bị tách ra thành từng mảnh để có thể lọt vào

hồ. Các nhà khảo cổ học tìm thấy một thứ giống như mô hình khổng lồ có 1.224 mảnh, không kèm sách hướng dẫn. Người ta phải mất mười năm mới ghép các mảnh thuyền khít vào nhau. Ngày nay, bạn có thể tận mắt chiêm ngưỡng nó trong viện bảo tàng đặc biệt nằm dưới chân Đại Kim tự tháp.

Từ khi được khai quật, mọi người đều tự hỏi về mục đích của con thuyền. Chắc chắn nó không chỉ làm nhiệm vụ đưa pharaoh qua thế giới bên kia. Dấu tích cho thấy con thuyền từng được sử dụng trong nước. Có khả năng, nó đã chở thi thể pharaoh qua sông Nile về nơi an nghỉ cuối cùng.

Các nhà khoa học đưa ra giả thuyết mới về cách người Ai Cập vận chuyển khối đá khổng lồ xây dựng kim tự tháp. Một số nêu ý kiến, có thể đá được chất trên xe trượt bằng gỗ. Nhưng với trọng lượng nặng như vậy, xe trượt sẽ lún sâu xuống cát sa mạc xung quanh kim tự tháp. Năm 2014, giới nghiên cứu tiến hành thử nghiệm đổ nước trên mặt cát phía trước xe trượt chở vật nặng. Nước khiến cát trở nên cứng và mịn. Với đủ lượng người kéo, nó sẽ di chuyển dễ dàng hơn trên cát.

Bằng chứng bảo vệ giả thuyết này là bức tranh tường trong ngôi mộ một đại thần sinh sống thời Trung Vương quốc. Trên bức vẽ có tới 172 công nhân kéo xe trượt chở bức tượng lớn của viên quan. Phía trước xe trượt là người đàn ông đổ nước lên trên mặt đất. Các nhà nghiên cứu thời trước nghĩ rằng đây là nghi lễ khiến mặt đất trở nên tinh khiết. Giờ đây, họ nhận ra rằng có lẽ nó có mục đích thực tế khác.

Một giả thuyết thậm chí còn thú vị hơn nữa liên quan tới vị trí của ba Đại Kim tự tháp. Vào thời Đại Kim tự tháp được xây dựng, người Ai Cập đã có lịch sử quan sát thiên văn lâu đời. Họ biết đến chòm sao mà ngày nay gọi là Orion. Người Ai Cập liên tưởng Orion với Osiris, vị thần tái sinh và kiếp sau. Trên bầu trời, Orion có ba ngôi sao sáng gần nhau gọi là vành đai Orion. Ngôi sao nhỏ nhất nằm chéo góc so với hai ngôi sao còn lại.

Nhà nghiên cứu Robert Bauval nhận thấy đây là vị trí của ba Đại Kim tự tháp. Kim tự tháp nhỏ nhất do pharaoh Menkaure xây dựng nằm dưới đường thẳng nối hai kim tự tháp còn lại. Bauval nghĩ sự sắp xếp đó có mục đích cụ thể. Ông cho rằng các Đại Kim tự tháp như tấm gương trên Trái đất của vành đai Orion.

Không phải tất cả các nhà khoa học đều nhất trí với quan điểm này. Một số người phản bác rằng góc của các ngôi sao khác với góc của kim tự tháp. Số khác lại tranh luận ngôi sao thứ ba nằm ở phía bắc của hai ngôi sao còn lại trong khi kim tự tháp nhỏ nhất nằm ở phía nam. Nhưng tất cả đều đồng ý là cho tới nay chúng ta vẫn chưa khám phá hết bí mật của kim tự tháp.

CHƯƠNG 8

KIM TỰ THÁP TRÊN NHỮNG VÙNG ĐẤT VÀ THỜI ĐẠI KHÁC

Cư dân ở những vùng đất bên ngoài Ai Cập cũng xây dựng kim tự tháp. Có rất nhiều kim tự tháp nằm ở các quốc gia Trung Mỹ như Belize, El Salvador, Guatemala và Honduras. Mexico cũng có những kim tự tháp vĩ đại. Chúng được xây bằng đá với cầu thang dọc theo một hoặc nhiều mặt dẫn đến mặt phẳng trên đỉnh – nơi đặt đền thờ bằng gỗ. Nghi lễ tôn giáo và hiến tế được thực hiện tại đây.

Tại Tikal, ngày nay là Guatemala, kiến trúc đá bao phủ bằng thạch cao được đặt trên đỉnh kim tự tháp. Nghệ nhân vẽ và chạm khắc hình ảnh thần linh và người cai trị tại đây. (Phần mái này giống như mào gà trống).

Kim tự tháp xưa nhất Trung Mỹ được xây bằng đất. Một trong số những kim tự tháp cổ nhất nằm ở La Venta, bang Tabasco, Mexico do người Olmec xây dựng vào khoảng năm 500 trước Công nguyên. Do được xây bằng đất nên hai bên hiện đã bị mưa làm xói mòn. Có thể một hoặc nhiều nhà cai trị Olmec được chôn bên trong nhưng không ai biết rõ về điều này. Tại đây, không có đường hầm giống như kim tự tháp ở Ai Cập.

Kim tự tháp lớn nhất Mexico thậm chí còn lớn hơn Đại Kim tự tháp Ai Cập. Nó nổi tiếng với tên gọi Đại Kim tự tháp Cholula. Có thể nó dành cho vị thần rắn của người Aztec. Được làm bằng đá, móng của nó có kích cỡ gấp ba lần móng Đại Kim tự tháp Giza. (Nhưng Đại Kim tự tháp Giza lại cao hơn.)

Cholula được xây dựng trong nhiều giai đoạn suốt 1.200 năm. Công việc bắt đầu vào thế kỷ 3 trước Công nguyên và tiếp tục cho tới tận thế kỷ 9. Mỗi lần xây dựng công trình mới, thợ xây phủ kín kim tự tháp cũ và tiến hành làm việc ở phía trên. Cuối cùng, nó trở thành lăng mộ lớn nhất thế giới.

Hơn bốn trăm thi thể được tìm thấy bên trong Cholula. Phần nhiều trong số đó là người hiến tế chứ không phải người cai trị. Xương trẻ em được tìm thấy

trong lọ gốm. Trẻ em được coi là sứ giả truyền tin đến thần mưa, mong thời tiết khô hạn sẽ chấm dứt.

Ngày nay, một nhà thờ Kitô giáo đứng trên đỉnh kim tự tháp Cholula. Do cây cỏ leo dọc hai bên, kim tự tháp trông giống như ngọn đồi tự nhiên.

Kim tự tháp lớn thứ ba thế giới là Kim tự tháp Mặt trời gần thành phố Mexico. Người Aztec tin rằng đó là địa điểm linh thiêng nơi các vị thần sáng tạo ra thế giới sinh sống. Nhiều thế kỷ sau khi kim tự tháp được xây dựng, thành phố xung quanh đã bị phá hủy.

Thậm chí ngày nay, kim tự tháp này vẫn còn là điều bí ẩn. Không ai biết về người xây dựng. Kim tự tháp được xây khoảng năm 100 đến năm 250 còn thành phố bị đốt cháy vào năm 650. Một lần nữa, không ai biết về kẻ hủy diệt. Gần như tất cả những gì còn sót lại chỉ còn Kim tự tháp Mặt trời và kim tự tháp nhỏ hơn có tên gọi Kim tự tháp Mặt trăng.

Gần Uxmal, Mexico là Kim tự tháp Ma thuật. Theo truyền thuyết của người Maya, có một cậu bé sinh ra từ quả trứng. Cậu được người cai quản vùng đất này giao nhiệm vụ phải xây dựng kim tự tháp trong một đêm hoặc chịu án tử. Cậu bé có sức mạnh ma thuật và đã hoàn thành nhiệm vụ bất khả thi. Vậy là kim tự tháp được xây dựng chỉ trong một đêm. Chuyện gì xảy ra sau đó? Người dân lật đổ nhà cầm quyền và tôn cậu bé làm vua.

Kim tự tháp Tenayuca, gần thành phố Mexico là kim tự tháp đôi. Hai kim tự tháp được xây dựng cạnh nhau và mở rộng 52 năm một lần từ năm 1299 đến 1507. Tại sao con số 52 lại quan trọng như vậy? Lịch của người Maya kéo dài 52 năm và vào năm cuối cùng mọi thứ đều phải được làm mới.

Một trong những điểm du lịch nổi tiếng nhất ở Mexico là Chichen Itza, nằm ở bán đảo Yucatán. Người Maya xây dựng thành phố vĩ đại này vào khoảng thế kỷ 10. Nhiều công trình vẫn còn tồn tại đến ngày nay trong đó bao gồm một số kim tự tháp. Kim tự tháp lớn nhất là El Castillo. Đó chính là đền thờ thần rắn. El Castillo là kim tự tháp có bậc thang ở bốn mặt dẫn lên ngôi đền đá nằm trên đỉnh.

Người xây dựng El Castillo đã quan sát sự chuyển động của Mặt trời. Mỗi năm vào xuân phân và thu phân (hai ngày có ngày và đêm dài bằng nhau), kim tự tháp hiện lên một tín hiệu kỳ quái. Bậc thang ở phía tây bắc chèn vào bóng

của bậc thang phía bắc tạo thành hình rắn trườn xuống cầu thang. Có lẽ đó là thần rắn hiến linh.

Có vô số kim tự tháp ở những địa danh khác trên thế giới. Một số kim tự tháp ở châu Phi giống như kim tự tháp Ai Cập. Tại Algeria, có ngôi mộ hình kim tự tháp của người cai trị được chôn cất vào năm 300 trước Công nguyên. Ở Sudan, phía nam Ai Cập, có khoảng 220 kim tự tháp hoàng gia. Đó là nơi chôn cất thi thể vua và hoàng hậu của vương triều Nubia.

Một số đền thờ bằng đá granit hình kim tự tháp được xây dựng ở miền Nam Ấn Độ trong triều đại Chola (thế kỷ 3 trước Công nguyên đến thế kỷ 13). Một số kim tự tháp hiện vẫn còn đến ngày nay. Một trong số đó có công trình đầu tiên được xây bằng đá granit và hoàn thành trong năm năm. Tại đế quốc Khmer, ngày nay là Campuchia, các ngôi đền có hình dạng kim tự tháp được xây dựng khoảng 1.000 năm trước.

Ngay cả những nhà sáng lập Hoa Kỳ cũng có ấn tượng mạnh với kim tự tháp. Nhìn vào mặt sau đồng một đô la Mỹ, bạn sẽ thấy hai bên đại ấn Hoa Kỳ được thiết kế vào năm 1782. Một bên là hình kim tự tháp với con mắt trên đỉnh. Kim tự tháp có 13 lớp đá tượng trưng cho 13 thuộc địa ban đầu. Con mắt mang ý nghĩa “quan sát tất cả” trên khắp Hoa Kỳ.

Bốn mươi lăm thế kỷ đã trôi qua kể từ khi Đại Kim tự tháp được xây dựng. Chúng cổ xưa hơn tất cả những công trình khác do con người tạo nên. Chúng trường tồn qua các triều đại thịnh, suy. Chúng chứng kiến thế lực ngoại bang xâm chiếm suốt nhiều thế kỷ. Chúng thậm chí chống lại cả nỗ lực phá hủy mình. Sáu trong bảy kỳ quan thế giới cổ đại đã biến mất vì động đất hay hỏa hoạn. Nhưng kim tự tháp vẫn còn đó. Có lẽ chúng sẽ đứng mãi chừng nào loài người còn sinh sống trên Trái đất.

Kim tự tháp hiện đại

Con người vẫn tiếp tục xây dựng kim tự tháp. Một trong số đó là khách sạn Luxor ở Las Vegas, Nevada, Mỹ. Khách sạn này có tường bằng kính, cao khoảng 111 m và thấp hơn Đại Kim tự tháp.

Các kim tự tháp hiện đại khác

Kim tự tháp Walter là một sân vận động ở Long Beach, California cao 18 tầng với hai bên bằng nhôm. Bảo tàng lừng danh Louvre ở Paris, Pháp có lối

vào bằng kính mang hình dáng kim tự tháp cao 21 m.

Thành phố Memphis (cố đô Ai Cập cổ đại), bang Tennessee có sân bóng rổ hình kim tự tháp cao 32 tầng. Moody Gardens, điểm du lịch hấp dẫn ở Galveston, Texas có ba kim tự tháp: Kim tự tháp Thủy cung, Kim tự tháp Rừng mưa nhiệt đới và Kim tự tháp Khám phá, nơi diễn ra nhiều cuộc triển lãm khoa học.

NHỮNG DẤU MỐC LỊCH SỬ ĐẠI KIM TỰ THÁP AI CẬP

3100 TCN - Narmer, pharaoh đầu tiên thống nhất Thượng và Hạ Ai Cập

2550 TCN - Kim tự tháp Khufu (hay Cheops) được xây dựng

2520 TCN - Kim tự tháp Khafre được xây dựng

2500 TCN - Tượng nhân sư được xây dựng

2490 TCN - Kim tự tháp Menkaure được xây dựng

750 TCN - Người Nubia từ phương nam xâm chiếm Ai Cập

1798 - Napoleon Bonaparte đưa các nhà khoa học, nghệ sĩ và quân đội tới Ai Cập

1818 - Nhà sưu tập người Ý Giovanni Belzoni khám phá ra một lối vào nhỏ dẫn tới kim tự tháp Khafre.

1903 - William Flinders Petrie tìm thấy hình ảnh duy nhất về pharaoh Khufu ở Abydos

1922 - Hầm mộ vua Tut được phát hiện

2010 - Hơn 14 triệu du khách ghé thăm Ai Cập để được tận mắt chiêm ngưỡng Đại Kim tự tháp và tượng nhân sư.

NHỮNG DẤU MỐC LỊCH SỬ THẾ GIỚI

Do biến đổi khí hậu, sa mạc Sahara bắt đầu mở rộng ở châu Phi - 3500 TCN

Bắt đầu xây dựng Stonehenge ở xứ Wales - 2600 - 2300 TCN

Thời kỳ đồ đồng bắt đầu ở Bắc Âu - 2000 TCN

Vua Solomon của Israel xây dựng đền thờ đầu tiên của Jerusalem - 950 TCN

Nhà thơ Hy Lạp Homer viết sử thi Iliad - 800 TCN

Bắt đầu xây dựng Vạn Lý Trường Thành ở Trung Quốc - 221 TCN

Cleopatra trở thành Nữ hoàng Ai Cập - 51 TCN

Đấu trường Colosseum bắt đầu được xây dựng ở Rome - 70

Nhà thiên văn học Ý Galileo khám phá ra bốn mặt trăng lớn nhất của Sao Mộc - 1610

Cách mạng Pháp bùng nổ - 1789

Chiến tranh thế giới thứ nhất bùng nổ - 1914

Ellen Johnson Sirleaf người Liberia trở thành nhà lãnh đạo nữ đầu tiên của châu Phi trong thời hiện đại. - 2006

Table of Contents

ĐẠI KIM TỰ THÁP Ở ĐÂU?

CHƯƠNG 1

TẶNG VẬT CỦA SÔNG NILE

CHƯƠNG 2

TỪ Bùn ĐẾN ĐÁ

CHƯƠNG 3

ĐẠI KIM TỰ THÁP GIZA

CHƯƠNG 4

XÂY DỰNG KIM TỰ THÁP

CHƯƠNG 5

CUỘC SỐNG VĨNH HẰNG

CHƯƠNG 6

CÔNG TRÌNH THỜI GIAN

CHƯƠNG 7

TỪ BỎ BÍ MẬT

CHƯƠNG 8

KIM TỰ THÁP TRÊN NHỮNG VÙNG ĐẤT VÀ THỜI ĐẠI KHÁC

NHỮNG DẤU MỐC LỊCH SỬ ĐẠI KIM TỰ THÁP AI CẬP

NHỮNG DẤU MỐC LỊCH SỬ THẾ GIỚI